פרשת וישלח – רביעי

(ו) וַתִּגַּשְׁן הַשְּׁפָחוֹת הֵנָּה וְיַלְדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֻיָן׃

ו וּקְרִיבָא לְחֵינָתָא אִנִּין וּבְנֵיהוֹן, וּסְגִידָא.

(ז) וַתִּגַּשׁ גַּם־לֵאָה וְיַלְדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְאַחַר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל וַיִּשְׁתַּחֲווּ׃

ז וּקְרִיבַת אַף לֵאָה וּבְנַהָא, וּסְגִידוּ; וּבָתַר כֵּין, קְרֵיב יוֹסֵף וְרָחֵל וּסְגִידוּ.

רש״י ◂ נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרָחֵל. בְּכָלָן הָאִמָּהוֹת נִגְּשׁוֹת לִפְנֵי הַבָּנִים אֲבָל בְּרָחֵל יוֹסֵף נִגַּשׁ לְפָנֶיהָ אָמַר אִמִּי יְפַת תּוֹאַר שֶׁמָּא יִתְלֶה בָּהּ עֵינָיו אוֹתוֹ רָשָׁע אֶעֱמוֹד כְּנֶגְדָּהּ וְאַעַכְּבֶנּוּ מִלְּהִסְתַּכֵּל בָּהּ מִכָּאן זָכָה יוֹסֵף לְבִרְכַּת עֲלֵי עָיִן׃

(ח) וַיֹּאמֶר מִי לְךָ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לִמְצֹא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃

ח וַאֲמַר, מָא לָךְ כָּל מַשְׁרִיתָא הָדָא דְּעָרַעִית; וַאֲמַר, לְאַשְׁכָּחָא רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי.

רש״י ◂ מִי לְךָ כָּל הַמַּחֲנֶה. מִי כָּל הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי שֶׁהוּא שֶׁלְּךָ כְּלוֹמַר לָמָּה הוּא לְךָ. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא עַל מוֹלִיכֵי הַמִּנְחָה וּמִדְרָשׁוֹ כִּתּוֹת שֶׁל מַלְאָכִים פָּגַע שֶׁהָיוּ דּוֹחֲפִין אוֹתוֹ וְאֶת אֲנָשָׁיו וְאוֹמְרִים לָהֶם שֶׁל מִי אַתֶּם וְהֵם אוֹמְרִים לָהֶם שֶׁל עֵשָׂו וְהֵן אוֹמְרִים הַכּוּ הַכּוּ וְאֵלּוּ אוֹמְרִים הַנִּיחוּ בְּנוֹ שֶׁל יִצְחָק הוּא וְלֹא הָיוּ מַשְׁגִּיחִים עָלָיו, בֶּן בְּנוֹ שֶׁל אַבְרָהָם הוּא וְלֹא הָיוּ מַשְׁגִּיחִים, אָחִיו שֶׁל יַעֲקֹב הוּא אוֹמְרִים לָהֶם אִם כֵּן מִשֶּׁלָּנוּ אַתֶּם׃

(ט) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ־לִי רָב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר־לָךְ׃

ט וַאֲמַר עֵשָׂו, אִית לִי סַגִּי; אָחִי, אֲצְלַח בְּדִילָךְ.

רש״י ◂ יְהִי לְךָ אֲשֶׁר לָךְ. כָּאן הוֹדָה לוֹ עַל הַבְּרָכוֹת׃

(י) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אַל־נָא אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצֵנִי׃

י וַאֲמַר יַעֲקוֹב, בְּבָעוּ אִם כְּעַן אַשְׁכַּחִית רַחֲמִין בְּעֵינָךְ, וּתְקַבֵּיל תִּקְרְבְתִּי, מִן יְדִי: אֲרֵי עַל כֵּין חֲזֵיתְנוּן לְאַפָּךְ, כְּחֵיזוּ אַפֵּי רַבְרְבָיָא וְאִתְרְעִית לִי.

רש״י ◂ אַל נָא. אַל נָא תֹּאמַר לִי כֵּן: אִם נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלָקַחְתָּ מִנְחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ וְגוֹ׳. כִּי כְּדַאי וְהָגוּן לְךָ שֶׁתְּקַבֵּל מִנְחָתִי עַל אֲשֶׁר רָאִיתִי פָּנֶיךָ וְהֵן חֲשׁוּבִין לִי כִּרְאִיַּת פְּנֵי הַמַּלְאָךְ שֶׁרָאִיתִי שָׂר שֶׁלְּךָ וְעוֹד עַל שֶׁנִּתְרַצֵּיתָ לִי לִמְחוֹל עַל סוּרְחָנִי. וְלָמָּה הִזְכִּיר לוֹ רְאִיַּת הַמַּלְאָךְ כְּדֵי שֶׁיִּתְיָרֵא הֵימֶנּוּ וְיֹאמַר רָאָה מַלְאָכִים וְנִצּוֹל אֵינִי יָכוֹל לוֹ מֵעַתָּה: וַתִּרְצֵנִי. נִתְפַּיַּסְתָּ לִי וְכֵן כָּל רָצוֹן שֶׁבַּמִּקְרָא לָשׁוֹן פִּיּוּס אַפִּיצִימְנְט״וֹ בְּלַעַ״ז. וְכֵן כִּי לֹא לְרָצוֹן יִהְיֶה לָכֶם הַקָּרְבָּנוֹת בָּאוֹת לְפַיֵּס וּלְרַצּוֹת וְכֵן שִׂפְתֵי צַדִּיק יֵדְעוּן רָצוֹן יוֹדְעִים לְפַיֵּס וּלְרַצּוֹת׃

(יא) קַח־נָא אֶת־בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָאת לָךְ כִּי־חַנַּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֶשׁ־לִי־כֹל וַיִּפְצַר־בּוֹ וַיִּקָּח׃

יא קַבֵּיל כְּעַן יָת תִּקְרְבְתִּי דְּאִתְיְתִיאַת לָךְ, אֲרֵי רְחֵים עֲלַי יְיָ וַאֲרֵי אִית לִי כּוֹלָא; וְאַתְקֵיף בֵּיהּ, וְקַבֵּיל.

רש״י ◂ בִּרְכָתִי. מִנְחָתִי מִנְחָה זוֹ הַבָּאָה עַל רְאִיַּת פָּנִים וְלִפְרָקִים אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא לִשְׁאֵלַת שָׁלוֹם וְכָל בְּרָכָה שֶׁהִיא לִרְאִיַּת פָּנִים כְּגוֹן וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה. עֵשָׂו אָתֵי בְּרָכָה דְּסַנְחֵרִיב וְכֵן לִשְׁאוֹל לוֹ לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכוֹ דְּתוּעֵי מֶלֶךְ חֲמַת כֻּלָּם לְשׁוֹן בִּרְכַּת שָׁלוֹם הֵן שֶׁקּוֹרִין בְּלַעַ״ז שְׁלוּדְא״ר אַף זוֹ בִּרְכָתִי מו״ן שְׁלו״ד: אֲשֶׁר הֻבָאת לָךְ. לֹא טָרַחְתָּ בָּהּ וַאֲנִי יָגַעְתִּי לְהַגִּיעָהּ עַד שֶׁבָּאָה לְיָדֶךָ: חַנַּנִי. נו״ן רִאשׁוֹנָה מוּדְגֶּשֶׁת לְפִי שֶׁהִיא מְשַׁמֶּשֶׁת בְּמָקוֹם שְׁתֵּי נוּנִי״ן שֶׁהָיָה לוֹ לוֹמַר חַנָּנַנִי שֶׁאֵין חָנָן בְּלֹא שְׁנֵי נוּנִי״ן וְהַשְּׁלִישִׁית לְשִׁמּוּשׁ כְּמוֹ עָשַׂנִי זְבָדַנִי: יֵשׁ לִי כֹּל. כָּל סִפּוּקִי וְעֵשָׂו דִּבֵּר בִּלְשׁוֹן גַּאֲוָה יֵשׁ לִי רָב יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִכְּדֵי צָרְכִּי׃

(יב) וַיֹּאמֶר נִסְעָה וְנֵלֵכָה וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ׃

יב וַאֲמַר, נִטּוֹל וּנְהָךְ; וַאֲהָךְ, לְקִבְלָךְ.

רש״י ◂ נִסְעָה. כְּמוֹ שֶׁמָּעָה סִלָּחָה שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁמָּע סְלָח אַף כָּאן נִסְעָה כְּמוֹ נָסַע וְהַנּוּ״ן יְסוֹד בַּתֵּבָה וְתַרְגּוּם שֶׁל אוּנְקְלוֹס טוֹל (נ״א נָטַל ונהך עֵשָׂו אָמַר לְיַעֲקֹב נִסַּע מִכָּאן וְנֵלֵךְ: וְאֵלְכָה לְנֶגְדֶּךָ. בְּשָׁוֶה לְךָ טוֹבָה זוֹ אֶעֱשֶׂה לְךָ שֶׁאַאֲרִיךְ יָמַי מַהֲלָכְתִּי לָלֶכֶת לְאָט כַּאֲשֶׁר אַתָּה צָרִיךְ וְזֶהוּ לְנֶגְדְּךָ בְּשָׁוֶה לְךָ:

(יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנִי יֹדֵעַ כִּי־הַיְלָדִים רַכִּים וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עָלוֹת עָלָי וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד וָמֵתוּ כָּל־הַצֹּאן׃

יג וַאֲמַר לֵיהּ, רִבּוֹנִי יָדַע אֲרֵי יְנָקַיָּא רַכִּיכִין, וְעָנָא וְתוֹרֵי, מֵינְקָתָא עֲלָי; אִם אֶדְחוֹקְנוּן יוֹמָא חַד, וִימוּתוּן כָּל עָנָא.

רש״י ◂ עָלוֹת עָלַי. הַצֹּאן וְהַבָּקָר שֶׁהֵן עָלוֹת מוּטָלוֹת עָלַי לְנַהֲלָן לְאָט: עָלוֹת. מְגַדְּלוֹת עוֹלְלֵיהֶן לָשׁוֹן עוֹלֵל וְיוֹנֵק. עוֹל יָמִים. שְׁתֵּי פָּרוֹת עָלוֹת וּבְלַעַ״ז אַנְפִּיטִי״שׁ: וּדְפָקוּם יוֹם אֶחָד. וְאִם יִדְפְּקוּם יוֹם אֶחָד לְיַגְּעָם בַּדֶּרֶךְ בִּמְרוּצָה וּמֵתוּ כָּל הַצֹּאן: וּדְפָקוּם. כְּמוֹ קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק נוֹקֵשׁ בַּדֶּלֶת:

(יד) יַעֲבָר־נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וַאֲנִי אֶתְנָהֲלָה לְאִטִּי לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־לְפָנַי וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבֹא אֶל־אֲדֹנִי שֵׂעִירָה׃

יד יִעְבַּר כְּעַן רִבּוֹנִי, קֳדָם עַבְדֵּיהּ; וַאֲנָא אֲדַבַּר בְּנִיחָ, לְרֶגֶל עֲבִידְתָא דִּקְדָמַי וּלְרֶגֶל יְנָקַיָּא, עַד דְּאֵיתֵי לְוָת רִבּוֹנִי, לְשֵׂעִיר.

רש״י ◂ יַעֲבָר נָא אֲדֹנִי. אַל תַּאֲרִיךְ יָמַי הֲלִיכָתְךָ עֲבוֹר כְּפִי דַּרְכְּךָ וְאַף אִם תִּתְרַחֵק: אֶתְנַהֲלָה. אֶתְנַהֵל הֵ״א יְתֵרָה כְּמוֹ אֵרְדָה אֶשְׁמְעָה: לְאִטִּי. לְאָט שֶׁלִּי לָשׁוֹן נַחַת כְּמוֹ הַהוֹלְכִים לְאָט. לְאָט לִי לַנַּעַר. לְאִטִּי הַלָּמֶ״ד מִן הַיְסוֹד וְאֵינָהּ מְשַׁמֶּשֶׁת אֶתְנַהֵל נַחַת שֶׁלִּי: לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה. לְפִי צוֹרֶךְ הֲלִיכַת רַגְלֵי הַמְּלָאכָה הַמּוּטֶלֶת עָלַי לְהוֹלִיךְ: וּלְרֶגֶל הַיְלָדִים. לְפִי רַגְלֵיהֶם שֶׁהֵם יְכוֹלִים לֵילֵךְ: עַד אֲשֶׁר אָבֹא אֶל אֲדֹנִי שֵׂעִירָה. הִרְחִיב לוֹ הַדֶּרֶךְ שֶׁלֹּא הָיָה דַּעְתּוֹ לָלֶכֶת אֶלָּא עַד סֻכּוֹת וְאָמַר עַד אֲשֶׁר אָבוֹא אֶל אֲדוֹנִי שֵׂעִירָה. אָמַר אִם דַּעְתּוֹ לַעֲשׂוֹת לִי רָעָה יַמְתִּין עַד בּוֹאִי אֶצְלוֹ וְהוּא לֹא הָלַךְ וְאֵימָתַי יֵלֵךְ בִּימֵי הַמָּשִׁיחַ שֶׁנֶּאֱמַר וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפּוֹט אֶת הַר עֵשָׂו. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה יֵשׁ לְפָרְשָׁה זוֹ רַבִּים׃

(טו) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אַצִּיגָה־נָּא עִמְּךָ מִן־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי׃

טו וַאֲמַר עֵשָׂו אֶשְׁבּוֹק כְּעַן עִמָּךְ, מִן עַמָּא דְּעִמִּי; וַאֲמַר לְמָא דְּנָן, אַשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי.

רש״י ◂ וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה. תַּעֲשֶׂה לִי טוֹבָה זוֹ שֶׁאֵינִי צָרִיךְ לָהּ: אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי. וְלֹא תְּשַׁלֵּם לִי עַתָּה שׁוּם גְּמוּל׃

(טז) וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה׃

טז וְתָב בְּיוֹמָא הַהוּא עֵשָׂו לְאוֹרְחֵיהּ, לְשֵׂעִיר.

רש״י ◂ וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ. עֵשָׂו לְבַדּוֹ. וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ שֶׁהָלְכוּ עִמּוֹ נִשְׁמְטוּ מֵאֶצְלוֹ אֶחָד אֶחָד וְהֵיכָן פָּרַע לָהֶם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּימֵי דָוִד שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ נַעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל הַגְּמַלִּים׃

(יז) וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם סֻכּוֹת׃ ס

יז וְיַעֲקוֹב נְטַל לְסֻכּוֹת, וּבְנָא לֵיהּ בֵּיתָא; וְלִבְעִירֵיהּ עֲבַד מְטַלָּן, עַל כֵּין קָרָא שְׁמֵיהּ דְּאַתְרָא סֻכּוֹת.

רש״י ◂ וַיִּבֶן לוֹ בָּיִת. שָׁהָה שָׁם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה חֹדֶשׁ קַיִץ וָחוֹרֶף וְקַיִץ סֻכּוֹת קַיִץ. בֵּית חוֹרֶף. סֻכּוֹת קַיִץ:

(יח) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם וַיַּחַן אֶת־פְּנֵי הָעִיר׃

יח וַאֲתָא יַעֲקוֹב שְׁלִים לְקַרְתָּא דִּשְׁכֶם, דִּבְאַרְעָא דִּכְנַעַן, בְּמֵיתוֹהִי, מִפַּדַּן אֲרָם; וּשְׁרָא, לְקֳבֵיל קַרְתָּא.

רש״י ◂ שָׁלֵם. שָׁלֵם בְּגוּפוֹ שֶׁנִּתְרַפֵּא מִצַּלְעָתוֹ שָׁלֵם בְּמָמוֹנוֹ שֶׁלֹּא חָסַר כְּלוּם מִכָּל אוֹתוֹ דּוֹרוֹן. שָׁלֵם בְּתוֹרָתוֹ שֶׁלֹּא שָׁכַח תַּלְמוּדוֹ בְּבֵית לָבָן: עִיר שְׁכֶם. כְּמוֹ לָעִיר וְכָמוֹהוּ עָד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם: בְּבֹאוֹ מִפַּדַּן אֲרָם. כְּאָדָם הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ יָצָא פְּלוֹנִי מִבֵּין שְׁנֵי אֲרָיוֹת וּבָא שָׁלֵם. אַף כָּאן וַיָּבֹא שָׁלֵם מִפַּדַּן אֲרָם מִלָּבָן וּמֵעֵשָׂו שֶׁנִּזְדַּוְּגוּ לוֹ בַּדֶּרֶךְ:

(יט) וַיִּקֶן אֶת־חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אָהֳלוֹ מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה׃

יט וּזְבַן יָת אַחְסָנַת חַקְלָא, דְּפַרְסֵיהּ תַּמָּן לְמַשְׁכְּנֵיהּ, מִיַּד בְּנֵי חֲמוֹר, אֲבוּהִי דִּשְׁכֶם בִּמְאָה, חֻרְפָּן.

רש״י ◂ קְשִׂיטָה. מָעָה. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כְּשֶׁהָלַכְתִּי לִכְרַכֵּי הַיָּם הָיוּ קוֹרִין לְמֵעָה קְשִׂיטָה: וְתַרְגּוּמוֹ חוּרְפָּן טוֹבִים חֲרִיפִים בְּכָל מָקוֹם כְּגוֹן עוֹבֵר לַסּוֹחֵר:

(כ) וַיַּצֵּב־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ ס

כ וַאֲקִים תַּמָּן, מַדְבְּחָא; וּפְלַח עֲלוֹהִי קֳדָם אֵל, אֱלָהָא דְּיִשְׂרָאֵל.

רש״י ◂ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ קָרוּי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶלָּא עַל שֵׁם שֶׁהָיָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִמּוֹ וְהִצִּילוֹ קָרָא שֵׁם הַמִּזְבֵּחַ עַל שֵׁם הַנֵּס לִהְיוֹת שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם נִזְכָּר בִּקְרִיאַת הַשֵּׁם כְּלוֹמַר מִי שֶׁהוּא אֵל הוּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הוּא לֵאלֹהִים לִי שֶׁשְּׁמִי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן מָצִינוּ בְּמֹשֶׁה וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה׳ נִסִּי לֹא שֶׁהַמִּזְבֵּחַ קָרוּי ה׳ אֶלָּא עַל שֵׁם הַנֵּס קָרָא שֵׁם הַמִּזְבֵּחַ לְהַזְכִּיר שִׁבְחוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ה׳ נִסִּי. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרְאוֹ לְיַעֲקֹב אֵל וְד״ת כְּפַפִּיש יְפוּצֵץ סָלַע מִתְחַלְּקִים לְכַמָּה טְעָמִים. וַאֲנִי לְיַשֵּׁב פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא בָּאתִי׃